

Mariska de Kleijne, directievoorzitter Rabobank Vallei en Rijn, in gesprek met Arnoud Leerling.

RABOBANK BRENGT ONDERNEMERS IN REGIO FOODVALLEY IN BEWEGING: NO TIME TO WASTE

WAARDEVOLLE CIRCULAIRE REIS

Paddenstoelen kweken op koffieafval, dashboards van tomatenschillen, of het recyclen van autowrakken van 80% naar 100%. Het zijn voorbeelden in ons land hoe ondernemers hun bedrijfsvoering circulair wisten te maken. Die ontwikkeling verdient niet alleen navolging, maar is ook hard nodig. Want als het aan het kabinet ligt, is onze economie in 2050 volledig circulair. Op initiatief van de Rabobank gingen 17 ondernemers en 2 gemeenten uit de regio FoodValley de uitdaging aan om bij hun organisatie dezelfde circulaire beweging te realiseren. Deze 'challenge' is onderdeel van een totaalprogramma rondom circulair. Een samenwerkingsprogramma die de transitie naar een circulaire economie gaat versnellen.

AANPAKKEN

Wist je dat als alle inwoners op aarde dezelfde levensstijl als de gemiddelde Nederlander hadden, we dan ongeveer 3,5 wereldbollen nodig zouden hebben? Het is duidelijk: onze levensstijl is bepaald niet duurzaam. Of toekomstbewust. Of planetproof. Of toekomstveilig. Vele woorden zijn de afgelopen jaren hiervoor al bedacht. Maar nu is het: geen woorden, maar daden. Geen tijd te verspillen. De FoodValley-regio staat internationaal bekend om de enorme kennis- en innovatiekracht. En die zijn hard nodig, met het perspectief dat het kabinet in 2050 een circulaire economie wil hebben. Concreet betekent dit dat over 30 jaar de grondstoffen efficiënt ingezet en

hergebruikt worden, zonder het milieu aan te tasten. Voor zover er nieuwe grondstoffen nodig zijn, worden deze op duurzame wijze gewonnen en wordt verdere aantasting van de leefomgeving en de gezondheid voorkomen. Producten en materialen worden zo ontworpen dat ze kunnen worden hergebruikt met zo min mogelijk waardeverlies en zonder schadelijke emissies naar het milieu. Dat is nogal een opdracht...

WERKPLAATSEN

Namens de Rabobank is directievoorzitter Mariska de Kleijne een van de initiatiefnemers geweest om te komen tot een FoodValley-brede aanpak om circulair te ondernemen. En met succes, want een integraal samenwerkingsprogramma is het resultaat. Inclusief de start van het Living Lab regio Foodvalley Circulair. Mariska: "Het Living Lab Regio Foodvalley heeft de ambitie om de komende jaren in de regio FoodValley een brede circulaire beweging op gang te brengen. Samenwerking is daarvoor cruciaal, tussen ketenpartijen, tussen sectoren en ook tussen de ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en overheden. Ook met andere initiatieven binnen en buiten de regio wordt samenwerking gezocht, om optimaal gebruik te maken van bestaande kennis en netwerken. De uitvoering start vanaf nu. Er worden werkplaatsen opgestart, te beginnen met Bouw, Circulair inkopen en Agro & food, waarin ondernemers samen met kennis & onderwijs en overheden samen werken aan concrete circulaire praktijken. Er wordt een Circulair Loket ingericht, zodat

er één plek is waar ondernemers naartoe kunnen voor hulp, advies en kennis. Ook werken onderwijsinstellingen samen met netwerkpartijen aan de voorbereiding van een onderzoek naar circulaire innovaties.”

TOEJUICHEN

“Circulair ondernemen ligt mij echt na aan het hart”, zegt Mariska. “Als we blijven werken vanuit de gedachte take, make, waste, dan vernietigen we automatisch ons natuurlijk kapitaal. Dat is een onhoudbare situatie. Bedrijven en overheden moeten daarom aan de slag met het circuleren van grondstoffen, duurzaam bouwen en het aanbieden van duurzame producten en diensten. Als Rabobank juichen we circulaire initiatieven heel erg toe. Van klein tot groot. Naast een focus op grondstoffen gaat duurzaamheid ook over mensen en welzijn, denk aan talentontwikkeling, diversiteit en eerlijke welvaartverdeling. Samen kunnen we toewerken naar een duurzame economie die slimmer omgaat met grondstoffen, het milieu minder belast, de kosten verlaagt en meer banen creëert. Neem nu het initiatief van de studenten van Enactus Wageningen. Zij startten hun maatschappelijke onderneming Uniplastic. In hun werkplaats krijgt plastic een nieuw leven, mede dankzij de samenwerking met Zideris en Wageningen Schoon. Samen met cliënten van Zideris zamelen zij plastic emmers in en vermalen het tot kleine korrels. Dat doen zij met een shredder die zij konden aanschaffen via een bijdrage uit het Coöperatiefonds van de Rabobank. Onze jongerenraad kende deze bijdrage toe. Na het vermalen worden de plastic korrels verhit en samengeperst in een mal. Zo zouden er meubels van gemaakt kunnen worden. Een aantal fabrikanten heeft al interesse. Prachtig toch?”

HIP

Vol trots werd het samenwerkingsprogramma op 13 februari gelanceerd in het Technova College in Ede. Ruim 170 ondernemers waren naar het event over

Grondstoffenparade

Studenten van Enactus Wageningen met cliënten van Zideris.

De initiatiefnemers om de regio circulair te maken.

DEELNEMERS RABO CIRCULAR ECONOMY CHALLENGE

G. van Beek & Zn uit Barneveld, BOOT Organiserend Ingenieursburo B.V. uit Veenendaal, Christelijk Lyceum Veenendaal, EeStairs Nederland B.V. uit Barneveld, Gemeente Barneveld, Gemeente Veenendaal. De Koninklijke Ginkel Groep uit Veenendaal, Van de Haar Groep uit Wekerom, H&B Puntlastechniek B.V. uit Nijkerk, Hazeleger Kaas B.V. uit Barneveld, ITN Installatietechniek B.V. uit Ede, Bouwbedrijf Kreeft B.V. uit Ede, Maatschap Minnen uit Ede, Neboplus uit Barneveld, Norschoten uit Barneveld, Orcon B.V. uit Veenendaal, Aannemersbedrijf Roseboom uit Ede, Sieplo B.V. uit Lunteren, Teka Groep B.V. uit Barneveld. Rabobank Gelderse Vallei.

de circulaire FoodValley gekomen om geïnspireerd te worden en met elkaar in gesprek te gaan over de circulaire kansen. Onder toezend oog van tv-camera's, die werden bediend door studenten van het Technova Collega, ontving avondvoorzitter Arnoud Leerling verschillende partijen aan tafel die elkaar in dit circulaire programma gevonden hebben. Suzan Klein Gebbink, adviseur bij Wing en voor dit programma kwartiermaker, trapte aan tafel af. Ze heeft een duidelijk doel voor ogen: "In 2023 is Regio Foodvalley zoveel mogelijk circulair in business, onderwijs en beleid. Circulair werken is dan gemeengoed geworden. Talloze gezamenlijke experimenten in de praktijk hebben circulaire businesscases opgeleverd en gezorgd voor een olievlek die uitbreidt. We gaan daarbij voor

'DE CHALLENGE HEEFT LATEN ZIEN DAT CIRCULAIR ONDERNEMEN MEER IS DAN DUURZAAMHEID'

1) duurzamer gebruik van grondstoffen, 2) meer concurrerend vermogen als economische topregio en 3) Regio Foodvalley als innovatie kennisregio." Geanne van Arkel van Interface vertelde dat de footprint van het bedrijf met 99% is gereduceerd. De MVO-manager van het Jaar werkt bij deze tapijtfabrikant uit Scherpenzeel. Het productaanbod van Interface is gedurende de gehele levenscyclus CO2-neutraal. Daarbij kijkt de fabrikant niet alleen naar de CO2-uitstoot tijdens de productie, maar naar de gehele levenscyclus. Van grondstoffen en transport tot onderhoud en recycling. De mindset is daarin wel veranderd. "In de jaren '90 wilde geen klant een tweedehandstapijttegel.

En nu is het ineens hip", aldus Geanne. Zelf gekleed in een jasje dat gemaakt is van gerecyclede spijkerbroeken. Glunderend laat ze het zien aan het publiek in de zaal. Ludiek met een serieuze ondertoon was de Grondstoffenparade. Ingebrachte afvalstromen en andere grondstoffen werden over een catwalk getoond door studenten, waarbij het publiek in de zaal ideeën kon opperen voor het hergebruik van het materiaal.

CROSS-OVERS

Wim Werkman schoof aan tafel namens de Federatie Ondernemerskringen Vallei-regio (FOV). Het valt hem op dat het thema circulair mensen verbindt: "Ik ben blij wat in korte tijd al voor elkaar is gekregen. Dit is nou echt een concrete samenwerking van de triple helix - overheid, ondernemers en onderwijs - in de FoodValley. En alle sectoren zijn aanwezig, werkelijk fantastisch. De resultaten zijn nu nog druppels, maar het worden emmers vol. Ondernemers doen hierin mee, want het is een goed verhaal. Het wordt pas echt interessant als er cross-overs (over verschillende sectoren) gemaakt worden. Stel je eens voor dat er kruisbestuivingen zouden ontstaan tussen de verschillende werkplaatsen... Dat zou toch geweldig zijn!" Mariska de Kleijne vult hem daarbij aan: "Laten we deze avond zien als een startpunt. Voor een nieuwe challenge is het zeker interessant. Meld je maar aan bij de Rabobank", zegt ze tegen de zaal. Wethouder Marco Verloop van de gemeente Veenendaal: "Vanuit de 8 gemeenten in deze regio hebben we gezegd: ja, we doen mee. Geef duurzaamheid maar handen en voeten. Ik zie dat nu al terug in de opleidingen om de nodige kennis bij te brengen om er later in te werken. Daarnaast speelt mee dat een consument ook bewuster kiest. Een door waarde gedreven bedrijfsvoering - in plaats van een financieel gedreven bedrijfsvoering - vinden mensen meer en meer belangrijk bij hun aankoop."

Jos Eringfeld, directeur Bedrijven bij Rabobank Gelderse Vallei: "Trots dat de circulaire beweging in onze regio op gang is gekomen."

Ondernemers, opleidingen en gemeenten hebben de handen ineen geslagen voor een circulaire economie in de regio.

KENNIS IS MACHT, KENNIS DELEN IS KRACHT

Henk Kievit, lector bij de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) en directeur Faculteit voor Ondernemerschap aan de Nyenrode Universiteit bracht nóg een uitdaging op tafel: "Circulariteit in je bedrijfsvoering is prachtig en innovierend, maar het implementeren van de 17 Sustainable Development Goals in je bedrijfsvoering gaat veel dieper. Dáár ligt voor ons allen nog een taak. Samen met Van Hall Larenstein en de WUR doet CHE veel toegepast onderzoek op dit gebied. Innovatiebarrières willen we samen opruimen. Ik zeg altijd maar zo: kennis is macht, maar kennis delen is kracht."

UNIEK PRODUCT EN SAMENWERKING

Een concreet onderdeel van het totaalprogramma circulaire economie in de FoodValley is een challenge die ondernemers zijn aangegaan. De bijeenkomst in het Technova College vormde ook de afsluiting van de eerste Rabo Circular Economy Challenge. Jos Eringfeld, directeur Bedrijven bij Rabobank Gelderse Vallei: "De Rabobank wil dat ondernemers via de challenge kennismaken met circulaire economie. Daarnaast ook dat zij elkaar opzoeken en nieuwe samenwerkingsverbanden creëren." Zo'n samenwerking ontstond tussen de deelnemers Teka Groep, EeStairs en de Koninklijke Van Ginkel Groep. Teka Groep, waartoe congrescentrum De Werelt in Lunteren behoort, is bezig met het verbouwen van hun pand via circulaire materialen. Zij vonden met EeStairs een partij die voor hen een CO2-negatieve trap gaat maken. Van Ginkel Groep brengt daarin het 'groen' aan. Een unieke trap en een nieuwe samenwerking die zonder de challenge waarschijnlijk niet waren ontstaan.

DUWTJE IN DE RUG

De afgelopen maanden hebben 17 bedrijven en 2 gemeenten meegedaan aan de Rabo Circular Economy Challenge, die de Rabobanken Vallei en

De deelnemende ondernemers, opleidingen en gemeenten hebben de komende jaren in de regio FoodValley de ambitie om een brede circulaire beweging op gang te brengen.

'DE EINDBESTEMMING IS NATUURLIJK DAT DE GEHELE FOODVALLEY CIRCULAIR ONDERNEEMT'

Rijn en Gelderse Vallei in samenwerking met KPMG organiseerden. Jos Eringfeld, directeur Bedrijven bij Rabobank Gelderse Vallei: "De challenge heeft laten zien dat circulair ondernemen meer is dan duurzaamheid. Het resulteerde erin dat ondernemers elkaar gingen opzoeken, nieuwe inzichten kregen en dat ook nog eens over sectoren heen! Ik merkte dat ondernemers graag circulair willen ondernemen, maar niet weten waar ze moeten beginnen. De deelnemers kregen een duwtje in de rug, door bedrijfsscans die circulaire kansen in beeld brachten en door expertise te combineren met hun motivatie.

CIRCULAIRE REIS

Jos vervolgt: "Kijkend naar de circulaire beweging die in de regio FoodValley op gang is gekomen, dan zijn Rabobank Vallei en Rijn en Rabobank Gelderse Vallei enorm trots. Bedrijven hebben echt stappen gezet om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren". Mariska sluit daarop aan: "De eerste challenge was echt een prachtige reis om daarin met elkaar op te trekken, te ontdekken wat er mogelijk is. Maar we vervolgen onze trip. De eindbestemming is natuurlijk dat de gehele FoodValley circulair onderneemt", zegt ze glimlachend.

AANMELDEN 2E CE-CHALLENGE

Heb je interesse om na de zomer mee te doen aan de 2e Rabo Circular Economy Challenge? Laat het de Rabobank weten.

Rabobank Vallei en Rijn
(0318) 660 664/ rabobank.nl/vr

Rabobank Gelderse Vallei
gv 0342 34 22 00/ rabobank.nl/gv

Kijk ook op regiofoodvalleycirculair.nl